

נפל קורבן להתערבות בחיי המשפחה שלו

יורק, מוסקבה, קהיר או אפילו ירושלים, לא היה מצבו האישי יוצא מגדר הכלל. אולם בראיין אינה ככל האוניברסיטות, ועל כן חרג מקרהו של ד"ר פואה מתחום הפרט אל תחום הכלל.

קומיסאר מנהגתי

עצם הקמתה של אוניברסיטת בראיין חרג מן המקובל. הדחיפה היסודית היתה מפלגתית, לא אקדמית. להצדקת קיומה של האוניברסיטה נאמר כי היא באה לשרת את הציבור הדתי, עליו הנהל חינוך כללי ברוח היהדות. הוגה הרעיון היה ד"ר פנחס חורגין, ה"מנהיג" נשיא המזרחי בארצות-הברית ומראשי אוניברסיטת ישיבה הניו-יורקית. כאשר העלה את רעיונו בפני מוסדות מפלגתו, ראו העסקנים בעיני רוחם מוסד מפלגתי נוסף, כלי במלחמה המפלגתית המתמדת על עוד מקור לחלוקת-כבודים, ולהגברת הכנסות; עוד נקודת-אחיזה בציבור. הם לא האמינו כי אמנם תהיה זו אוניברסיטה חלכה למעשה.

ואילו חורגין התכוון למוסד מדעי של ממש. עד כדי כך, שאף התנהג בתחילה כי חקר התלמוד ינהג כמיקצוע מדעי בבראילין. "שיעסקו בזה בישיבות", אמר. בהיותו גם עסקן מפלגה וגם איש מדע, ידע כי אוניברסיטה אינה יכולה להיות מוסד מפלגתי ויחד עם זאת להיות ראויה לשמה. כל עוד חי לא נתן לעסקני המפלגה שלטון במוסד, שנקרא על שם הרב מייסד המזרחי, הרב מאיר בראיין (ברלין). אחרי מותו של חורגין השתנה המצב לחלוטין. ראשי המזרחי החליטו כי מעתה תהיה האוניברסיטה נתונה לשליטתם המוחלטת, כאילו היתה סניף של בני עקיבא. הם מינו את הרב יוסף חיים לוקשטיין, עסקן ותיק היושב בניו-יורק, כנשיא האוניברסיטה. כמנהל כללי מינו את טוביה בראיין, דוקטור לכימיה ובנו של הרב מאיר. ואילו הקומיסאר האמיתי של המפלגה בבראילין היה עסקן ותיק, שצמח בתוך המנגנון הדתי: משה ברסלע, מנהל כללי לשעבר של משרד הסעד.

כל מי שהכיר מקרוב מינהג של מפלגה יודע כי התכונה העיקרית שלה היא המזימות והתככים הפנימיים. ידוע גם, כי אין קינאה מקצועית חריפה מזו שבין אנשי מדע. תפקיד המינהל במוסד מדעי הינו, לעתים קרובות, לפשר בין המדענים. אולם כאשר אנשי המינהל הם בראש וראשונה עסקנים מפלגתיים, מקבלים חילוקי-הדעות המדעיים בין המרצים אופי של תככים מפלגתיים. במקום הויכוחים האקדמיים נערו כיום מאבקים אישיים בין אנשי המדע לבין ניהול, וכינם לבין הקומיסארים המפלגתיים. הרמה המדעית אינה יכולה אלא לסבול ממצב זה. זוהי גם הסיבה מדוע מוכרות רק פאקולטות מועטות של בראיין כפאקולטות אוניברסיטאיות רשמיות.

על רקע זה לבשה בעייתו האישית של ד"ר פואה צביון מיוחד. הנהלת אוניברסיטת בראיין היתה מעלימה את עינה מכל ה"עניין" — או אפילו מחליטה עקרונית ש"ענייניו האישיים-משפחתיים של מרצה הם עסקו הבלעדי ומחוסנים מפני התערבות. לא כן בבראילין. באוניברסיטה זו שושטשו התחומים בין העניינים האישיים לבין הצד המדעי. הצנזורים המפלגתיים ראו את עצמם ממונים לא רק על בעיות הכלל, אלא גם רשאים לפלוש לתחום הפרט. נוסף לזאת נחרדו מן האפשרות, שהחורגים הקיצוניים יטחוו בפני המפד"ל — מסיבות פוליטיות — כי מפלגה זו אינה

חילה כל התקשרות עמוקה יותר בין גבר לאשה, אם אינם נשואים. הקנאות, שנוש"א העיקריים הם צעירי אגודת ישראל ה"לימדים שם, מגיעה לממדים פוריסטאניים הזרים מטבעם למוסד ללימודים גבוהים. צעירי אגודת ישראל מהחים מיעוט קטן בין כלל הסטודנטים של בראיין. אולם זווז מיעוט קיצוני ותוקפני, הרואה את עצמו חייב להגן על ערכיו מפני השפעות חילוניות. לא רק "החופשיים", אלא גם צעירי המפלגה הדתית הלאומית נראים ל"מיעוט זה כמקילים בכללי המוסד.

הדבר מוצא לעצמו ביטויים שונים. לפני שלושה חודשים, נגנזה חוברת של בטאון הסטודנטים המקומיים, מפני שהתפרסם בה סיפור שנראה לאותו מיעוט כמכיל קטע פורנוגרפי. לפי כל קנה-מידה אחר היה זה סיפור בגאלי על אהבה שוגרתית בין בחור ובחורה, ללא שמץ של פורנוגרפיה. במקרה של המרצה הקודם לפסיכולוגיה גרמה פוריסטאניות זו להתפטרותו של המרצה, שנשע לארצות-הברית.

עור כנגדו

גם דוקטור פואה נקלע למצב דומה. אולם במקרה זה, לא היתה התקשרות חילפת בינו לבין תלמידתו. המחמירים ש"בין תלמידיו אמנם ראו בייחסי עם הסטודנטית תופעה פסולה של אי-מסירות. אולם

המנהל

משה ברסלע, בפוזתו בה אהב להופיע, כאדם טוב ונדיב. בתמונה הוא מעניק מילנה לתלמידה.

פואה והאשה הצעירה ראו בהם משהו רציני הרבה יותר. הם החליטו להינשא.

מאותו רגע התפתח העניין על שני מישורים מקבילים. הסטודנטים הקרננים ראו בכך סקנדל זול וניהלו מערכת לחישה ורכילות סביב השניים; ואילו ד"ר פואה והסטודנטית טיכסו עצה כיצד להפוך את עמדתה מעוררת מדעית לעור כנגדו. מצבם היה, אמנם, מסיוב במקצת, כי שניהם היו נשואים. אולם אין זה מצב חסר מוטב או לרע, זהו מצב שזוגות רבים בחברה המודרנית נקלעים לתוכו — ופתורים אותו על-ידי גט כפול ונישואים חדשים.

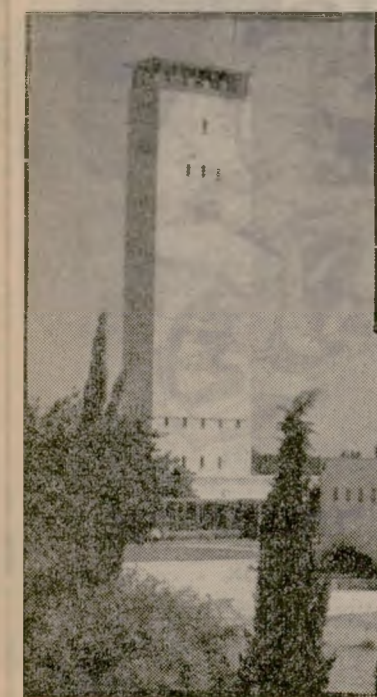
אילו לימד ד"ר פואה באוניברסיטת ניו-

ד"ר פואה

שנפל קרבן לתככים בינ-מפלגתיים דתיים. מאחר שאנשי ההנהלה לא העזו לספר לדוקטור על הפיטוריים בזמן, נמצא ד"ר פואה במצב קשה לאחר שחזר מכנס בינלאומי בו דחה משרה שהוצעה לו כדי לחזור לבראילין.

שומרת על המוסר בתחום מוסדותיה. ו"במוסד מפלגתי אין החישוב המדעי-המקצועי עי יכול להתחרות בחישוב המפלגתי. הם החליטו שד"ר פואה צריך ללכת. הדרך הפשוטה היתה לקרוא לו לבירור, להודיעו כי מסיבה זו או אחרת אין הנחי"ל האוניברסיטה יכולה להאריך את כהונתו. אך לזאת לא היה להנהלה די אימץ. אילו מפני שידעה כי אין כל אפשרות להצדיק את התערבותה בענייניו האישיים. בתחילת חופשת הקיץ יצא ד"ר פואה לכינוס בינלאומי בפסיכולוגיה חברתית ב"אוניברסיטת סטאנפורד בקליפורניה. ביום יציאתו בא להיפרד מהנהלת האוניברסיטה. כולם איחלו לו הצלחה ו"להתראות בשנה הבאה". איש מהם לא מצא את העוז לגלות לו כי אותו בוקר בדיוק נשלח לביתו בירושלים מכתב הפיטורין. פואה עתיד היה לקבלו רק עם שובו, כעביר חודשיים. בכינוס המדעי עוררו התיאוריות שלו על אושר בנייהוג הישראלי התעניינות רבה, והוצע לו להישאר כמרצה אורח ב"סטאנפורד. פואה, שהאמין כי מחכה לו משרה בבראילין, דחה את ההצעה.

איזו שערוריה?

הפרשה כידה הינה דראמה אישית של שני זוגות בלבד, ולפי כל כללי ה"חברה המתוקנת לא היתה צריכה לחרוג מתחום זה. אולם התנהגות הנהלת בראיין הפכה אותה לתקדים ציבורי, המעמיד בסכנה את עצם החופש האקדמי. בארצות-הברית נפגם חופש זה בשעתו על-ידי הטיור הצבורי המאורגן של סנטור

על כל קיר ובכל חדר מביני המוסד תלויים שלטים בגזלים שונים עם שמות התורמים. גודל השלט ומיקומו נקבעים לפי גודל התרומה. כדי להיכנס לרשימת מיסדי המוסד התלוייה באולס הכניסה, היו דרושים בזמנו 1000 דולאר. כיום עלו המחירים בהרבה.

רקע הפרשה על מגדל המים ומצפה הכוכבים שבראשו ועם כיפת בית הכנסת במרכז. מוסד בראיין נבנה כולו מתרומות ושנור בארצות-הברית וישראל כשהתורמים מוצאים לנחון להתערב בעניינים המדעיים של המוסד.